

OLGA ŠTĚPÁNKOVÁ

VI. SJEZD KSČ A AGRÁRNÍ OTÁZKA

V druhém roce hospodářské krize, v březnu 1931, konal se VI. sjezd KSČ. Byla to doba, kdy se bída a hlad vykořisťovaných mas vlivem hospodářské krize stupňovaly. V souvislosti s tím rostla radikalizace pracujících a jejich snaha najít východisko z tohoto stavu. Objektivní situace stavěla stranu před velký úkol organizace masového boje lidu proti kapitálu, boje za proletářskou diktaturu. Na rozdíl od V. sjezdu, kde strana úspěšně provedla boj proti oportunistům a teoreticky objasnila správnou bolševickou linii, VI. sjezd se stal sjezdem organizátorů revolučního boje pracujícího lidu v ČSR.

Význam agrární otázky na sjezdovém jednání vyplýval z celkové perspektivy revolučního boje. Na základě narůstající revoluční situace a vlivem prohlubování krize kapitalistického systému stála před stranou perspektiva proletářské revoluce. K dosažení tohoto cíle bylo třeba, aby strana získala většinu dělnické třídy a hegemonii dělnictva v hnutí ostatních pracujících mas v městech a na venkově.

Zemědělské obyvatelstvo tvořilo v ČSR více než třetinu obyvatel.¹ Největší část zemědělských závodů tvořily závody velikosti 0—2 a 2—5 ha, tj. skupina polo-proletářů a drobných rolníků, kterých bylo více než 70 % všech zemědělských závodů, hospodařilo však pouze na 15 % veškeré půdy. Větší část těchto rolníků (44,3 %) tvořila skupina poloproletářů, která hospodařila pouze na 4,5 % veškeré půdy.² To znamená, že téměř tři čtvrtiny zemědělského obyvatelstva bylo odsouzeno k doslovnému živoření na kousku půdy, více než polovina z nich pak k nadměrnému strádání a bídě.

Pracující rolníci tvořili nejpodstatnější část středních vrstev, které hrály důležitou úlohu v rozvíjení třídního boje, neboť se mohly stát buď významnou zálohou proletariátu v boji proti buržoasii, anebo buržoasie proti proletariátu. Střední vrstvy se jako kolísající živel obyčejně přiklánějí tam, kde vidí sílu, organizovanost a cílevědomost a kde nacházejí porozumění pro své zájmy. Jestliže je proletariát nedovede vymanit z vlivu třídy kapitalistů, pak tvoří tyto vrstvy její oporu. A to se stalo v dvacátých letech s pracujícími rolníky v naší zemi i přesto, že byli silně vykořisťováni a zbídačováni finančním kapitálem, což vytvářelo příznivé podmínky k jejich získání do vlivu KSČ. Rolnictvo se v podstatě vyvíjelo jako spojenec buržoasie. Působení buržoasie na venkově nemělo dostatečnou politickou protiváhu, neboť KSČ rolníky podstatněji neovlivnila.

Na přechodu let dvacátých v třicátá léta se tento vývoj rolnictva stal ještě nebezpečnější. V souvislosti s růstem radikalizace pracujícího lidu v hospodářské krizi a s příznaky klesajícího vlivu buržoasních stran rostla snaha finančního kapitálu po vytvoření masového hnutí nacionálně fašistického. Nacionálně fašistické hnutí vyrůstalo zejména v oblastech utlačovaných národností a tam se často setkáváme s vysokým podílem zemědělského obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel těchto národností. Např. na Slovensku tvořilo obyvatelstvo pří-

služné k zemědělství, lesnictví a rybářství 56,82 0/0, na Zakarpatské Ukrajině 66,29 0/0 všeho obyvatelstva.³ Sociální základ národnostního útlaku spočíval zde především v silném hospodářském i politickém útlaku pracujících rolníků. Nebylo proto možné bez řešení agrární otázky řešit národnostní problémy, které pomáhaly zatemňovat třídní boj v očích pracujících a byly živnou půdou pro růst fašismu. Kromě toho však nebylo možné podceňovat ani úlohu Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, která se stále silněji v této době fašizovala a stala se hlavní silou fašizace státu. Vezmeme-li tedy v úvahu, že národní fašismus získával na Slovensku nejpočetnější stoupence mezi rolnictvem a že české rolnictvo bylo zejména ve vlivu republikánské strany, pak můžeme téměř říci, že rolnictvo tvořilo masovou oporu fašizace naší země. Řešení agrární otázky komunistickou stranou a rozvinutí revolučního boje pracujících a vykořisťovaných mas na venkově bylo proto zvláště významné, neboť šlo o vymanění těchto mas z vlivu buržoasie a o omezení růstu fašistických sil.

Obširnost a obsah projednávání agrární otázky na sjezdu byla kromě uvedených skutečností ovlivněna i tím, jak byla strana ve svém celku zkušena a silná v práci na venkově. To, že se strana do roku 1929 příliš nezahývala touto otázkou a že ani nepronikla podstatněji na venkov, nutně se projevilo i v malém počtu rolníků — členů strany. „Komunistická revue“ uvádí, že v roce 1932 měla KSC 26 094 kontrolovaných členů strany. Z tohoto počtu bylo dle sociálního postavení 68 0/0 dělníků, 1 0/0 státních zaměstnanců, 2 0/0 soukromých zaměstnanců, 1 0/0 malorolníků, 9 0/0 zaměstnáno v domácnosti, 4 0/0 živnostníků, 0,25 0/0 studentů a 15 0/0 různá povolání.⁴ I když uvedená procenta nejsou zcela přesná, poněvadž na Slovensku bylo podchyceno pouze malé procento členů a výsledky ze Zakarpatské Ukrajiny v tom nejsou započítány, přesto nám potvrzují, že počet členů strany mezi zemědělským obyvatelstvem byl zcela nepatrný. Strana neměla tedy pro svou práci na venkově přirozenou základnu svých vlastních členů. Neměla ani funkcionáře zkušené na tomto úseku a znalé problematiky venkova, ačkoli šlo o jednu z nejtěžších oblastí vzhledem k izolovanosti, roztržitosti a zaoštalosti venkovského obyvatelstva i vzhledem k silnému hospodářskému a ideologickému ovlivňování rolníků buržoasními stranami.

Problémy řešené sjezdem i způsob jejich řešení závisely nejen na úkolech, ale i na stavu a potřebách hnutí pracujících a vykořisťovaných mas venkova, jak se již vyvíjelo v údobí před VI. sjezdem. Vedení strany zdůrazňovalo od počátku krize význam revoluční práce mezi zemědělským obyvatelstvem a pečovalo o její rozvoj. Výsledkem toho byla řada uskutečněných akcí, jako např. přípravy mzdových bojů zemědělských dělníků na sklonku roku 1929 a na počátku roku 1930, propagační schůze mezi pracujícími rolníky, podání návrhu zákona na pomoc pracujícím rolníkům počátkem června 1930 v poslanecké sněmovně, bojové dny pracujících rolníků ve dnech 24. srpna—7. září 1930, celostátní konference domkářů a malorolníků v Praze a v Žilině dne 2. listopadu 1930 a řada dalších akcí. Strana postupně prolomovala dlouholetou izolaci od pracujících a vykořisťovaných mas venkova.

Vývoj činnosti strany na venkově však nebyl přímočaře vzestupný, ani neprobíhal bez obtíží a bez chyb. Nedostatky stranické práce plynuly především z nepropracovanosti jednotlivých problémů agrární otázky a z existence oportunistu v praxi nižších stranických orgánů. I když strana přijala na V. sjezdu správná zásadní usnesení k hlavním otázkám své činnosti, tedy i k práci na venkově, nevyřešila tím ještě rozpracování jednotlivých problémů na konkrétní poměry

u nás. To se muselo projevit jako nedostatek zvláště v údobí hospodářské krize, kdy bylo třeba rychle a pružně reagovat na jednotlivé situace, a to tak, aby se co nejvíce využilo rostoucí radikalizace lidu k jeho sjednocování pod vedením KSC. Hlavním taktickým úkolem strany se stala obhajoba denních hospodářských zájmů pracujících mas proti ofensivě buržoasie. Při uskutečňování tohoto úkolu se vynořil problém hlavních i dílčích požadavků pracujícího rolnictva, charakteru revolučních cílů na vesnici apod. Poněvadž nemohly být vyřešeny všechny otázky ihned, zaujímala mnohdy strana neúplné nebo nejasné stanovisko v různých otázkách. Na konferenci malorolníků v Příbrami a v Neratovicích dne 2. února 1930 byl vytyčen např. „bojový program drobného zemědělského lidu“.⁵ Byly v něm však velké nedostatky, neboť nebylo tu využito všech možností k získání rolnictva pro boj za denní požadavky. Požadavky pracujících rolníků byly obdobně jako jiné problémy postupně propracovávány a současně prověřovány v praxi. Obtíže tohoto procesu se pochopitelně musely odrazit v práci strany jako taktické nedostatky. Důležité však bylo to, že současně s rozvíjením revolučního hnutí probíhalo teoretické propracovávání jednotlivých otázek i dílčích momentů hnutí.

Tento proces byl zpomalován oportunistem v praxi strany, který se projevoval zejména v nevšímavosti k otázkám a k boji pracujících venkova. V myslích mnoha členů strany nebyly ještě překonány sociálně demokratické názory, které byly často posilovány tím, že venkovský lid byl politicky poměrně zaostalý a že získat jej pro komunismus bylo velmi obtížné. Zprávy o tom tvoří podstatnou část diskusních příspěvků k agrární otázce na VI. sjezdu. Soudruh K. z Plzně na příklad řekl: „Namnoze však vidíme ještě, že dělníci posuzují malorolníky jako své třídní nepřátele. Vidíme řadu nejasností, jako např., že vesnická chudina se nepovažuje za třídní soudruhy, protože je majitelem nějakých pozemků a proto, podle mínění mnohých dělníků, nepociťuje stejnou nouzi.“⁶ Soudruh Reiman to vyjádřil ještě jasněji: „Ale neméně vážná a nebezpečná je druhá tendence, podle níž mezi proletariátem a rolnictvem není žádných společných zájmů, názor, který vyrůstá ze sociálně demokratických tradicí strany, podle kterého se nemusíme starat o rolnictvo, názor, že rolnictvo se staví nepřátelsky proti proletariátu. To by byla nejnebezpečnější tendence. V praxi narážíme velmi často na to, že soudruzi říkají: nemáme s rolníky nic společného... Stále ještě část našich soudruhů nepřekonala takové stanovisko. A nevyšlo-li se takovéto věci veřejně, vypadá praxe v mnoha případech takto.“⁷ Mnozí soudruzi sice již uznávali význam agrární otázky pro třídní boj, avšak nezabývali se jí a ani neznali problémy venkova. I když přistoupili pod tlakem vedení strany k práci na vesnici, spokojili se jen abstraktní propagandou revolučních slov, která byla jen druhou stránkou oportunismu v praxi. Spokojili se agitací a propagací požadavků strany, ale neorganizovali energicky hnutí a boj za jejich prosazení. Proto stále více vystupovala do popředí otázka organizační, neboť šlo o to, aby výsledky práce na venkově byly organizačně podchyceny a dále rozvíjeny.

Rozpor mezi rychlým vývojem objektivní situace v době krize a mezi politikou a organizační slabostí strany na úseku práce mezi zemědělským dělnictvem a rolnictvem způsoboval řadu komplikací, které zpomalovaly vzestupný vývoj strany. Přesto je údobí mezi V. a VI. sjezdem důležité z hlediska konkrétního propracovávání taktiky masového boje, získávání bohatých zkušeností a vytváření předpokladů k vedení a rozvíjení revolučního hnutí pracujících venkova.

Aby strana v plné míře využila zkušeností získaných za revolučního boje a aby se na jejich zhodnocení podílelo všechno členstvo, schválil ÚV KSČ na schůzi dne 6. a 7. prosince 1930 teze k VI. sjezdu nazvané „Na cestě k bolševismu“,⁸ které obsahovaly materiály ke všem otázkám projednávaným na sjezdu. Současně byl uveřejněn dopis ÚV „Připravujte bolševický sjezd KSČ!“ určený k tomu, aby členům a organizacím naznačil obsah, formu a metody masové přípravy sjezdu. Předsjednová diskuse ujasnila mnohé otázky a byla dalším krokem k prohloubení činnosti strany. Sjezd mohl pak odpovědět na nejpodstatnější problémy agrární otázky a vedení revolučních bojů na venkově.

Poněvadž se v postoji nižších stranických orgánů stále ještě projevovala při uplatňování usnesení ÚV lhostejnost k otázce spojenců, podtrhl VI. sjezd především existenci předpokladů u pracujícího rolnictva ke spojení s proletariátem a nutnost získání této části venkovského obyvatelstva jako spojence. To byl základní předpoklad pro další práci. Nemohl však sám o sobě stačit v době, kdy bylo třeba organizovat a vést revoluční hnutí. Předcházející činnost strany ukázala, že neméně důležité je vědět, jak tento úkol plnit. To záviselo na správném marxistickém řešení otázky revolučních cílů na venkově v dané etapě vývoje, postoje strany k jednotlivým částem zemědělského obyvatelstva a vytyčení hlavních i dílčích požadavků.

Revoluce v ČSR měla mít socialistický charakter. To však ještě neznamenalo, že též na vesnici měly probíhat revoluční změny socialistického charakteru. Rozvoj kapitalismu v zemědělství byl na nižším stadiu vývoje než v průmyslu, neboť tam nebyly důsledně provedeny vymoženosti buržoasně demokratické revoluce. V zemědělství převažovala malovýroba; pracující rolnictvo bylo s to bojovat v této etapě za požadavky charakteru buržoasně demokratického, nikoli však socialistického. Proto revoluční cíle na venkově jako součást proletářské revoluce musely být řešeny z hlediska těchto podmínek.

Řešení tohoto problému v tezích k diskusi před sjezdem a na sjezdu je rozdílné. V tezích je uvedeno, že „československá proletářská revoluce ponese již také na venkově socialistický charakter, při čemž musí bezesporně splnit řadu nerozřešených úkolů měšťácko-demokratické revoluce. To znamená v prvé řadě, že ve shodě s tezemi II. světového kongresu o agrární otázce bude moci být již na počátku revoluce značná část zemědělských velkozávodů přeměněna v sovětské statky, při čemž samozřejmě proletariát neopomine přidělit tam, kde si toho rolnické masy přejí, část velkostatků rolnickým masám, trpícím nedostatkem půdy. Hlavně v oblastech utlačených národů, ale i v českých oblastech tyto metody budou hrát důležitou úlohu. Ale přesto proces semknutí malých a středních rolnických závodů ke kolektivnímu hospodářství, který se může dít samozřejmě jen cestou dobrovolného spojení těchto hospodářství, může být uskutečněn vzhledem na zkušenosti Sovětského svazu v kratším dějinném údobí“.⁹ Na VI. sjezdu bylo k tomuto problému řečeno, že „proletářská revoluce v Československu ponese všeobecně socialistický charakter, to znamená, že cílem této revoluce bude odstranění všech tříd prováděním socialistického hospodářství i v zemědělství. Avšak na cestě k socialismu prodělává nevyhnutelně revoluce přechodné období; jehož úkolem bude dokončit měšťácko-demokratickou revoluci na venkově, tj. že pozemková otázka se řeší rozdělením půdy mezi domkáře a maloročníky. Proces semknutí malých a středních rolnických závodů ke kolektivnímu hospodářství, které se může samozřejmě dít jen cestou dobrovolného

spojení těchto hospodářství, může být uskutečněn vzhledem ke zkušenostem Sovětského svazu rychlejším tempem a v kratším dějinném období“.¹⁰

V rozdílnosti chápání této otázky vidíme proces propracovávání agrární otázky ve straně jdoucí od abstraktního řešení problému k tvoření závěrů na základě rozboru konkrétní situace. Formulace tezí přenášela především mechanicky socialistický charakter revoluce i na revoluční změny na venkově. Z toho pramenily i další chyby v řešení revolučních opatření ve smyslu tvoření sovětských statků a přidělování půdy, pokud si toho rolníci budou přát. Ve formulaci, že proletariát neopomine přidělit půdu tam, kde si to rolnické masy přejí, jeví se nedoceňování rolnictva jako spojence a jeho neznalost. Malorolníci přímo hladově toužili po půdě a bylo třeba jim odevzdat půdu k obhospodařování. Kolem otázky, co s půdou, bylo možno nejlépe soustředit vesnickou chudinu a organizovat ji k boji. Stanovisko tezí by prakticky muselo oddalovat pracující rolnictvo od proletariátu. Formulace problému na VI. sjezdu napravila tyto chyby a je důkazem rychlého růstu strany v aplikaci marxistických zásad na naše poměry. Zcela správně ukázala nutnost dokončení buržoasně demokratické revoluce na venkově jako součást proletářské revoluce a rozdělení půdy mezi domkáře a malorolníky jako hlavní úkol v této etapě. Současně neopomněla ukázat i perspektivu vývoje zemědělství po revoluci, a to tak, že jeho socializace bude provedena kolektivizací.

Formulace cílů pro nejbližší etapu revoluce i perspektivního vývoje zemědělství po revoluci byla významná. Strana si musela ujasnit celkovou linii vývoje zemědělství v socialistické revoluci, zejména proto, že na tom závisela řada dalších otázek konkrétní politiky na venkově. Byla významná i proto, že to bylo údobí provádění kolektivizace v SSSR, provázené nesčetnými útoky buržoasie proti těmto změnám v sovětském zemědělství. V těchto letech vystoupil také Bucharin se svými nesprávnými názory o samočinnosti vývoje vesnice a o stabilitě malovýroby v údobí budování socialismu. To vše se muselo odrážet i v naší straně, a proto sjezd zcela jasně formuloval její stanovisko. Strana si správným vyřešením tohoto základního problému vytvořila předpoklady k řešení dalších otázek.

VI. sjezd, vycházející z ekonomického a sociálního rozboru jednotlivých vrstev rolnictva a z charakteru revoluce, stanovil, že proletariát a jeho strana nalezne ve svém boji za svazek s rolnickými masami přímou oporu v početně velmi silném zemědělském proletariátu. Jako nejbližší spojenec přicházely pro ni v úvahu vykořisťovaný venkovský poloproletariát a velké masy malorolníků. Stanovisko ke střednímu rolnictvu bylo určeno tím, že důsledky agrární krize byly postíženy také nižší vrstvy středního rolnictva, takže jistá část těchto vrstev mohla být získána za spojence, kdežto druhá část měla být neutralizována.¹¹

O tom, že nejbližší oporou a spojencem proletariátu na venkově byl zemědělský proletariát a z pracujícího rolnictva poloproletariát a drobní rolníci, nebylo pochyb. Složitější situace však byla u středního rolníka, u kterého, jak říká Lenin, převládá světový názor a smyšlení vlastnické. Vzniká zde otázka, zda bylo správné stanovisko strany, když připouštěla možnost získat nižší vrstvy středního rolnictva za spojence proletariátu v proletářské revoluci.

Imperialistický vývoj první republiky vytvářel jednoznačnou převahu velkovýroby a tím i nutnost ožebračování a postupné likvidace malovýroby. Agrární buržoasie jako součást finančního kapitálu podporovala a rozvíjela kapitalistickou velkovýrobu a tím se její hospodářské zájmy a politika dostaly do nesmířitelného

rozporu se zájmy pracujících na venkově. Tento proces se v krizi prohloubil tak, že nižší vrstvy středního rolnictva byly vystaveny podstatně tlaku kapitálu a neustálé hrozbě zbláznění. Nebyly schopny překonávat důsledky krize, postupně se zadlužovaly a mnoho rolníků přicházelo o usedlosti exekucemi. Proces zbláznění silil do té míry, že vyvolával silnou nespokojenost i u této části pracujícího rolnictva a vytvářel možnosti získat ji jako spojence. I to, že strana vytyčila v agrární otázce požadavek dokončení buržoasně demokratické revoluce, jejíž hlavní věcí byla otázka půdy, bylo příznivou okolností pro vytvoření spojení s jistou částí středního rolnictva, které mělo zájem na provedení těchto přeměn. Linie strany, připouštějící možnost získat nižší vrstvy středního rolnictva za spojence proletariátu, byla tedy správná. Ostatní část středního rolnictva měla být neutralizována, což znamenalo dosáhnout toho, aby rolník zůstal neutrálním v boji mezi proletariátem a buržoasií a nepomáhal buržoasií proti proletariátu.

Vymanit tyto vrstvy z vlivu buržoasie a získat je pro podporu proletariátu bylo možné jedině rozvinutím třídního boje na venkově. Bylo nutno rozbít iluze o tom, že zemědělské obyvatelstvo je něco jednotného a že se jeho vůle může projevit v něčem jiném než v třídním boji. Zachovávat jednotu rolnictva znamenalo ponechat je ve vlivu vesnického boháče a statkáře. To právě strana nechtěla, a proto se snažila získat pracující rolníky rozvinutím třídního boje na vesnici. Strana neusilovala o jakýkoli svazek s rolnictvem, ale pouze o takový, který se zakládá na boji proti kapitalistickým živlům vůbec a proti kapitalistickým živlům rolnictva zvláště. Bylo nutné najít cestu, jak z odporu rolnictva učinit aktivní formu revolučního boje pod vedením proletariátu. Zkušenosti získané v předchozích letech umožňovaly a také si vyžadovaly odpovědi zejména v otázce hlavních a dílčích požadavků, v otázce forem boje na vesnici a organizačního podchycení získaných úspěchů a zajištění revoluční linie boje.

I když všechny tyto otázky spolu vzájemně souvisely, přece problém hlavních a dílčích požadavků byl výchozím bodem úspěšné práce strany. Bylo to zejména proto, že úkolem strany bylo přejít od propagačních a agitačních metod práce k vedení a k organizování bojů, což znamenalo nejdříve navázat na nejožehavější potřeby pracujících a vykořisťovaných mas na venkově a rozvinout boje za jejich uskutečnění. Formulace požadavků probíhala již v procesu revoluční práce před VI. sjezdem, kdy se ještě často objevovaly nesprávné teoretické názory o poměru dělnictva k rolnictvu. Projevovala se především oportunistická tendence stírání třídních rozdílů mezi rolnictvem, jejímž projevem byly oportunistické požadavky jako snížení úrokové míry, snížení dopravních tarifů apod. Na druhé straně však vznikala sektářská tendence absolutizovat rozdíly mezi základními zájmy rolnictva a proletariátu, které se projevovaly snahou podceňovat nebo dokonce ignorovat denní zájmy pracujících mas a stavět boj za konečné osvobození proti boji za denní zájmy. První tendence stírala a nerozvíjela třídní boj, kdežto druhá znamenala ve své podstatě obrácení se zády k rolnictvu jako spojenci. Obě tendence byly škodlivé a VI. sjezd je jako takové odsoudil.

VI. sjezd stanovil jako centrální heslo na vesnici „vyvlastnění veškeré velkostatkářské, církevní, státní a obecní půdy bez náhrady, proletářskou nacionalizací půdy a její předání do rukou pracujících rolnických mas“.¹² Požadavek vyvlastnění byl zdůvodněn hlavním zájmem pracujícího rolnictva, které trpělo nedostatkem půdy. Požadavek nacionalizace půdy měl za cíl odstranit absolutní pozemkovou rentu a vytvořit předpoklady pro velkolepé využití technického pokroku.

Požadavek vyvlastnění veškeré velkostatkářské, církevní, státní a obecní půdy byl zcela správný, neboť vyjadřoval skutečné potřeby rolníků a rozvíjel třídní boj. Zároveň je však třeba viděti to, že bylo nutné vychovávat pracující rolníky, aby pochopili správnost tohoto hesla. S. Novotný z Pardubic to vyjádřil na sjezdu takto: „Na několika schůzích mi byla dána otázka, co navrhuje. Ukázalo se, že malorolníci nechápou heslo vyvlastnění půdy.“⁴³ Byl to důsledek převahy malovýroby v našem zemědělství a předcházející výchovy pracujících rolníků buržoasií, kdy bylo posilováno soukromovlastnické myšlení těchto mas. Heslo vyvlastnění půdy bylo mnohdy vzdálené malým vlastníkům, i když potřebovali půdu. Proto bylo důležité toto heslo správně v praxi osvětlovat a umět je přibližovat masám v konkrétní situaci.

Poněvadž problém půdy byl u nás ve dvacátých letech spojen s pozemkovou reformou a s jejím prováděním, nebylo správné nevyužívat i provádění pozemkové reformy k rozvíjení bojů rolnictva za půdu. I když bylo třeba odmítnout heslo „revize pozemkové reformy“ jako heslo hlavní, nebylo správné opomíjet v jednotlivých situacích dílčí požadavky v provádění pozemkové reformy v souvislosti s hlavním požadavkem vyvlastnění. Tuto souvislost otázky půdy s pozemkovou reformou, plynoucí z vývoje našeho zemědělství, VI. sjezd nepropracoval. Poněvadž takto nebyla dořešena otázka postoje stranických organizací v jednotlivých konkrétních situacích, souvisejících s prováděním pozemkové i lesní reformy, znamenalo to v praxi mnohdy strnulé vytyčování hesel bez ohledu na situaci a bez přihlídnutí ke smýšlení rolníků. Boj proti nesprávné linii IV. sjezdu KSČ byl přehnaný do té míry, že se otázky pozemkové reformy k rozvíjení bojů za půdu využívalo málo.

Součástí centrálního hesla byl i požadavek proletářské nacionalizace půdy. Vytyčení tohoto požadavku již není tak jednoznačné jako u požadavku vyvlastnění veškeré velkostatkářské, církevní, státní a obecní půdy bez náhrady. Je samozřejmé, že tak jako každý jiný požadavek, ani požadavek nacionalizace není vhodný pro každou situaci. Lenin o tom říká, že „požadavek nacionalizace půdy není zdaleka všude a vůbec není vždy revoluční“.⁴⁴ Na jiném místě se vyjadřuje, že „... nacionalizace půdy je opatřením buržoasním, že je určitečná jen za určitých politických podmínek...“.⁴⁵ To znamená, že při hodnocení požadavků nacionalizace je nutné vycházet z obsahu tohoto požadavku a jeho oprávnění za tehdejší situace v zemědělství a mezi rolnictvem.

Především nutno činit rozdíl mezi nacionalizací půdy jako opatřením buržoasním a nacionalizací jako opatřením socialistickým. Lenin charakterizuje rozdíl mezi těmito opatřeními. Nacionalizace jako opatření buržoasní znamená odevzdání vlastnického práva na půdu, tj. práva dostávat rentu, ale vůbec ne odevzdání půdy samé. Je to tedy jen odevzdání renty státu. Rolníkům se to nikterak nedotkne, poněvadž žádnou rentu většinou nedostávají, ba naopak ji nemusí platiti. „Socialistický převrat,“ jak říká Lenin, „znamená odevzdání nejen vlastnictví půdy, ale i půdy samé jakožto objektu hospodářství do rukou celé společnosti.“⁴⁶ V tom smyslu jde o období nacionalizace ostatních výrobních prostředků.

Na venkově měla být v rámci revoluce dovršena opatření buržoasně demokratická. Šlo tedy o požadavek nacionalizace půdy jakožto opatření buržoasní. V tom pojetí se o něm mluvilo i na VI. sjezdu.

Jaký má smysl nacionalizace půdy jako opatření buržoasní dle V. I. Lenina? Umožňuje rychlý vývoj kapitalismu a rozvinutí třídního boje na vesnici. Zrušení soukromého vlastnictví půdy znamená maximální odstranění všech přehrad,

kteří jsou na překážku rozvoji kapitalismu v zemědělství a svobodnému přechodu kapitálu z jednoho odvětví výroby do druhého. Lenin říká: „K vybudování opravdu svobodného farmářského hospodářství v Rusku je nutno »odstranit přehradu« z veškeré půdy, statkářské i přidělové. Je nutno rozbít veškerou středověkou pozemkovou držbu, postavit na stejnou úroveň veškerou půdu pro svobodného hospodáře na svobodné půdě. Je nutno v maximální možné míře usnadnit výměnu pozemků, rozsidlování obyvatelstva, scelení pozemků, vytvoření svobodných nových sdružení místo zpuchřelé obcíny, sloužící ke společnému placení daní. Je nutno „očistit“ veškerou půdu od veškeré veteše středověku. Výrazem této ekonomické nutnosti je nacionalizace půdy, zrušení soukromého vlastnictví půdy, předání veškeré půdy do vlastnictví státu, což znamená úplný konec nevolnických pořádků na vesnici.“¹⁷ Nacionalizace půdy jako opatření buržoasní je tedy prostředkem k nejlepšímu uspořádání pozemkových poměrů za kapitalismu. Je to dokonalý základ rozvoje kapitalismu a znamená dovedení buržoasné demokratické revoluce do konce. Provedení tohoto opatření umožňuje rozvinout třídní boj, a jak říká Lenin, je „tak pronikavý zásah do soukromého vlastnictví všech výrobních prostředků vůbec, že strana proletariátu je povinna všemožně napomáhat takové společenské přeměně“.¹⁸ Vycházejí z obsahu nacionalizace, Lenin ukazuje, že toto opatření je „pravděpodobně spíše v »mladé« buržoasní společnosti, která dosud nerozvinula své síly, dosud plně nevystupňovala své rozpory a dosud nevytvořila tak silný proletariát, který usiluje bezprostředně o převrat socialistický“.¹⁹

Zemědělství u nás prodělalo rychlý kapitalistický vývoj. Feudální zbytky, které se zachovaly pouze v malé míře v zemědělství na Slovensku a na Zakarpatské Ukrajině, nehrály podstatnější roli. Jejich význam nelze přeceňovat, ponecháváme i v zemědělství kapitalistické formy vykořisťování jednoznačně převážovaly. Ekonomická nutnost nacionalizace, aby byly odstraněny pozůstatky feudalismu a aby byl umožněn rozvoj kapitalismu v zemědělství, u nás tedy nebyla.

To je však pouze jedna stránka hodnocení. Kromě ekonomické nutnosti nacionalizace půdy z hlediska dalšího vývoje v zemědělství, jde i o to, zda požadavek vyjadřoval zájmy jisté části pracujícího lidu a mohl získat její podporu. Z tohoto hlediska je zajímavé, jak byla nacionalizace půdy řešena v sociální demokracii v Rusku. Nacionalizace půdy nebyla ihned od počátku v programu sociální demokracie a začalo se o ní diskutovat kolem roku 1905. Při osvětlování správnosti tohoto požadavku Lenin zdůrazňoval jeho nutnost z hlediska potřeb společnosti a zároveň i z potřeb rolnictva. Ukazoval, že rolnictvo v Rusku bylo samo stoupencem nacionalizace. „Ve skutečnosti se již za revoluce roku 1905 ukázalo, že obrovská většina rolníků v Rusku jak členů obcíny, tak rolníků s vlastními usedlostmi, je pro nacionalizaci veškeré půdy.“²⁰ Nebo: „Právě tato ekonomická nutnost učinila z rolnické masy v Rusku stoupence nacionalizace půdy. Drobní vlastníci-zemědělci ve své době se vyslovili pro nacionalizaci jak na sjezdech Rolnického svazu roku 1905, tak i v I. dumě roku 1906, i ve II. dumě roku 1907, tj. během celého prvního období revoluce. Vyslovili se tak ne proto, že »občina« v ně zasela zvláštní »zárodky«, zvláštní, neburžoasní »pracovní principy«. Naopak vyslovili se tak proto, že život od nich žádal, aby se osvobodili od středověké obcíny i od středověké přidělové držby půdy.“²¹ Z toho vyplývá, že požadavek nacionalizace půdy v Rusku vyjadřoval potřeby a zájmy rolníků, kteří byli proto jeho stoupenci. Byl to tedy jeden z prostředků, jak zpevňovat svazek dělníků a rolníků v boji proti kapitálu.

Když mluvil Lenin o německé sociální demokracii a jejím programu, uvedl: „Němečtí sociální demokraté na příklad zcela přirozeně upustili od všech starých Marxových programů, v nichž se žádala nacionalizace půdy, neboť Německo se definitivně utvořilo jako junkersko-buržoasní země, všechna hnutí na půdě buržoasního řádu v Německu definitivně odumřela, žádné lidové hnutí za nacionalizaci neexistuje a existovat nemůže.“²² Situace u nás byla též jiná než v Rusku. Základem byl jiný ekonomický vývoj v zemědělství. Zemědělství nebylo tak zatíženo pozůstatky feudalismu, aby to vyvolalo v rolnících samých zájem na nacionalizaci. Malovýroba posílila u většiny rolnictva soukromovlastnické myšlení do té míry, že mu byly cizí jakékoli snahy po odstranění soukromého vlastnictví půdy. To způsobilo, že v rolnictvu neexistovaly žádné snahy ani porozumění pro nacionalizaci půdy.

Požadavek nacionalizace půdy formulovaný na VI. sjezdu byl proto i z hlediska politické účelnosti nesprávný, poněvadž nepomáhal vytvářet svazek dělníků a rolníků, ale mohla ho spíše využívat buržoasie v masách rolnictva proti proletariátu. Tento závěr potvrzuje i sama praxe strany. Podíváme-li se na vývoj formulace požadavků do VI. sjezdu i na formulaci v tezích k diskusi před sjezdem, nesetkáme se tak nikde s požadavkem nacionalizace půdy. Je to důkaz toho, že tento požadavek u nás ani neexistoval v masách rolnictva, ani že jej nepokládali za nutný straničtí pracovníci na tomto úseku. Požadavek nacionalizace půdy většinou nesloužil k agitační a propagační práci na venkově. I když s. Volavka říkal na VI. sjezdu: „Razili jsme heslo vyvlastnění půdy velkostatkářů, její nacionalizaci a její předání drobným rolníkům“,²³ přece se s ním ani v tisku, ani v archivních materiálech o činnosti strany nesetkáváme. Sám VI. sjezd ve stati „Dílčí požadavky pro pracující rolnictvo“, když uvádí centrální heslo bojové kampaně na vesnici, uvádí sice požadavek konfiskace veškeré velkostatkářské, církevní, státní a obecní půdy, ale nacionalizaci půdy zde neuvádí.

Požadavek nacionalizace byl vložen do tezí „K agrární otázce“ teprve v agrární komisi na VI. sjezdu. S. Volavka říká: „Naproti tomu byla učiněna změna, že po proletářské revoluci půda bude nacionalizována a hlavním úkolem že zůstává v začátku dokonání měšťácko-demokratických úkolů revoluce, tj. rozdělení půdy, předání půdy do obhospodařování drobným rolníkům.“²⁴ Z materiálů vyplývá, že zařazení nacionalizace půdy do hlavního požadavku bylo výsledkem snahy teoreticky důsledně řešit agrární otázku. Více se však v tomto případě přihlédlo k řešení agrární otázky v SSSR a méně ke konkrétním poměrům vlastní země. Souviselo to s malými zkušenostmi strany z rolnického hnutí a s nepropracovaností některých teoretických otázek z hlediska poměrů naší země.

Současně formuloval VI. sjezd nejdůležitější dílčí požadavky vykořisťovaných a pracujících mas venkova takto:

Dílčí požadavky zemědělského dělnictva:

- a) Zvýšení mezd a zlepšení pracovních podmínek.
- b) Zkrácení pracovní doby na zákonnou osmihodinovou dobu pracovní jako u průmyslového dělnictva.
- c) Zrušení starého čeledního řádu platného dosud pro zemědělské dělnictvo.
- d) Pojetí zemědělského dělnictva do úrazového pojištění.
- e) Zcentralisování nemocenského pojištění, zrušení současných zemědělských nemocenských pojišťoven a vybudování pojištění na základě dělnické samosprávy při placení prémie podnikateli.

Dílčí požadavky pro pracující rolnictvo:

- a) Zrušení všech přímých daní pro domkáře a malorolníky a snížení přímých daní pro střední rolníky. Zrušení všech nepřímých daní, které zatíží dělníky, domkáře a malé a střední rolníky.
- b) Škrtnutí všech hypotekárních bankovních atd. dluhů pro domkáře, malé a střední rolníky.
- c) Zrušení všech exekucí a boj proti řádění exekutorů na vesnicích.
- d) Okamžité bezplatné zaknihování dlužných přídelů, škrtnutí dlužných nedoplatek přídelům za půdu z pozemkové reformy. Boj za vrácení peněz zaplacených za drobné přídělky.
- e) Předání propachtované půdy od státu, církve, velkostatkářů a statkářů do bezplatného používání drobným pachtýřům. Zákaz výpovědi drobných pachtů.
- f) Bezplatné pojištění sociální, protizivelné a proti pádu dobytka pro drobné zemědělce na účet státu a velkostatkářů.
- g) Proti kapitalistickému scelování půdy.

Ve věci lesní reformy zastávala KSČ stanovisko, že odevzdání půdy obcím je možno podporovati jen tehdy, jestliže obecní lesy budou dány k volnému používání venkovské chudině.²⁵

Především je třeba si všimnout té skutečnosti, že VI. sjezd formuloval hlavní dílčí požadavky zemědělských dělníků i pracujících rolníků. Tato skutečnost není nikterak náhodná. Podíváme-li se na řešení této otázky v souvislosti s bojem průmyslového proletariátu, vidíme, že teze k VI. sjezdu uvádějí ve stati „Hospodářské boje a úkoly strany na poli odborové práce“ hlavní dílčí požadavky proletariátu, jako byla osmihodinová pracovní doba, šestihodinová pracovní doba pro mládež a pro odvětví zdraví škodlivá bez zkrácení mezd atd.²⁶ Na VI. sjezdu však již formulace hlavních dílčích požadavků proletariátu v tezích „Hospodářské boje a úkoly strany na poli odborové práce“ nebyla obsažena.

Rozdílnost v řešení otázky dílčích požadavků průmyslového proletariátu a zemědělského dělnictva i rolnictva má své příčiny. Úkolem sjezdu bylo ukázat hlavní směr a zásady boje pracujících a vykořisťovaných mas v údobí hospodářské krize. Stanovení dílčích požadavků záviselo zejména na schopnosti aplikace hlavních zásad práce strany určených sjezdem v konkrétní situaci jistého boje. Přesná formulace dílčích požadavků obsahovala velké nebezpečí jejich mechanického přenášení na situace, které by jim neodpovídaly.

Poněvadž strana měla v řadách průmyslového proletariátu zkušené pracovníky vyrostlé v bojích, nepokládal sjezd za správné uvádět formulaci hlavních dílčích požadavků v této oblasti. Jiná situace však byla v práci na venkově. Straničské organizace neměly mnoho zkušeností na tomto úseku, straničtí funkcionáři poměrně málo znali problematiku venkova a to se projevovalo v nesprávném řešení otázek souvisících s bojem zemědělských dělníků a rolníků. Proto sjezd, vycházející z této situace, formuloval hlavní dílčí požadavky pro zemědělské dělníky i pro pracující rolníky. Byla to důležitá pomoc stranickým organizacím v jejich práci na venkově.

Při sestavování těchto požadavků bylo třeba se vyhnout dvěma krajnostem: na jedné straně nevynechat ani jediný ze základních požadavků majících podstatný význam pro rolnictvo, na druhé straně se nepouštět do přílišných jednotlivostí, které by neúčelně zamlžovaly věci podstatné. Do žádné této krajnosti strana na VI. sjezdu neupadla. Projdeme-li jednotlivé požadavky, vidíme, že strana vystihla v podstatě hlavní požadavky rolnictva. Ukázala základní směr, aniž tím omezila jednotlivé organizace, aby mohly v jednotlivých místech klásti požadavky poněkud pozměněné, konkrétnější nebo speciálnější, vzhledem k podmínkám, o které šlo. Formulace dílčích požadavků se měla stát příkladem pro

stranické organizace, které v jednotlivých oblastech a bojích měly provést nutnou konkretizaci vystoupení.

To však nebylo jediné kritérium správnosti dílčích požadavků. VI. sjezd říká: „Při kladení našich agrárních dílčích požadavků musíme mít na zřeteli hlavní cíl naší práce mezi pracujícími rolníky: prohlubovat boj maloročníků proti kapitalistickému systému, přesvědčiti pracující rolnictvo, že zemědělská krize je v rámci kapitalismu nerozřešitelná a že jejich životní úroveň trvale zlepší jenom socialistický vývoj zemědělství.“²⁷ Kritériem správnosti dílčích požadavků pracujících rolníků bylo především to, zda vycházeli z potřeb a přání mas, byly tedy požadavky lidu, který jejich uskutečnění považoval za nutné, a byl proto ochoten za jejich uskutečnění bojovat; požadavky musely zároveň přihlížet k třídní diferenciaci a podporovat na vesnici rozvoj třídního boje, který měl vyústit pod vedením proletariátu jako revoluční boj o půdu a moc. Formulované požadavky odpovídaly i těmto kritériím.

V souvislosti s požadavky byly na VI. sjezdu řešeny nejen formy a metody práce na venkově, ale i problém, jak organizačně zajišťovat rolnické hnutí a jeho výsledky. V řešení všech těchto otázek byl kladen zvláštní důraz na maximální pružnost a iniciativu při volbě forem a metod boje pracujících venkova. Jestliže sjezd ukázal základní formy a metody práce, pak nešlo o šablonu pro každou situaci, ale bylo nutné brát zřetel na postavení mas různých národností a jednotlivých oblastí, na různost výrobních odvětví v zemědělství a podobně. Zdůrazňování této otázky na sjezdu ukazuje, že její zanedbávání bylo pokládáno za jednu z hlavních příčin, proč práce na venkově měla převážně ráz propagandistický. Radikální obrat v této věci spolu se zesílením organizační práce byl proto podmínkou uskutečnění velkého rolnického hnutí pod vedením strany.

Iniciátorem a vůdcem rozvíjejícího se bojového hnutí na vesnici mohla být jediné komunistická strana. Jejím úkolem bylo vychovávat zaostalé vrstvy své třídy a probouzet a uvědomovat nevyspělé masy venkova. Umění komunistů správně chápat své úkoly záleželo právě v tom, zvážit všechny prostředky a cesty k získání dostatečné podpory neproletářských pracujících mas a na základě nejpružnější taktiky s použitím lavírování a kompromisů vytvářet, udržovat a upevňovat jejich spojení s proletariátem.

Proto bylo nutné vidět střízlivě skutečný stav třídního uvědomění a postoje pracujících na venkově a při určování postupu strany vycházet z jeho rozboru. Celá věc spočívala v tom, dovést používat taktiky tak, aby strana úroveň uvědomění, revolučnosti a způsobilosti rolnictva v boji zvyšovala a ne snižovala. Taktické směrnice se nesměly stát strnulými principy, ale tvůrčím rozvinutím základních směrnic strany v konkrétní situaci. KSČ ve svém celku nedovedla ještě v tomto údobí správně a pružně postupovat vůči rolnictvu. VI. sjezd to vyjadřuje takto: „Další vývoj zásadně správné linie strany v agrární otázce musí přece však počítati s řadou nebezpečí, která pramení jednak z ne zkušenosti nižšího stranického kádrů v provádění této práce, jednak z široko rozšířených oportunistických zjevů, jakož i z ultralevých sektářských tendencí.“²⁸

Úkol převést masy na novou posici nemohl být splněn bez úplného ideového a politického vítězství nad oportunismem a levým sektářstvím, bez vymýcení jich z činnosti strany. Proto VI. sjezd ukázal konkrétní a osobitné projevy oportunismu a sektářství v práci strany, aby tím dal jasnou linii boji proti všem formám jejich projevu. Všechny formy pravého oportunismu a levého sektářství v práci mezi zemědělským obyvatelstvem pramenily z jednoho společného zá-

kladu, z nepochopení úlohy spojenců v proletářské revoluci a z podceňování této otázky. Jejich kořenem byla nedostačující ideologická vyspělost samých členů strany, kteří ještě podléhali mnohdy sociáldemokratismu, maloměšťáckému radikalismu a různým formám ideologií proletariátu cizích. Přes tyto nedostatky však strana v průběhu rozvíjení bojů bolševisovala své řady a postupně odstraňovala nesprávné názory. VI. sjezd znamenal další krok k růstu ideologické vyspělosti strany a tím i k politické schopnosti vésti pracující.

VI. sjezd uložil organizacím na vesnici, aby zaktivisovaly svou práci a zajistily pomoc průmyslových dělníků vesnickým buňkám. V okresech a krajích bylo třeba vybudovat práce schopné zemědělské komise a vést systematický a houževnatý boj proti všem nesprávným formám v práci mezi rolnictvem. Úkolem strany bylo vést rolnické hnutí a současně v průběhu těchto bojů zlepšovat svou práci a zpevňovat své řady, aby úloha vůdce pracujících mohla být lépe plněna.

Hlavní úkoly strany spočívaly v zajištění hegemonie strany jako předvoje proletariátu v bojích rolnictva a v provedení rozhodného a všeobecného přechodu od pouhých agitačních a propagačních metod práce na vesnici k organizování a vedení bojů za dílčí požadavky zemědělských dělníků a malorolníků, k stupňování a přeměně bojů za dílčí požadavky ve vyšší stupeň formy politického boje pod vedením revolučního proletariátu.

Závěrem je třeba zhodnotit význam VI. sjezdu pro další rozvoj revolučního hnutí na venkově. Agrární otázku bylo nutno vidět jako součást sjezdového jednání, jehož cílem bylo stanovit hlavní taktické zásady k dosažení strategického cíle — diktatury proletariátu. Všechny otázky projednávané na sjezdu byly vzájemně spjaty a podmiňovaly se. Nelze si na příklad představit řešení agrární otázky bez boje za jednotu dělnické třídy, jejíž síla, jednotnost a rozhodnost měla podstatný vliv na jednání středních vrstev. Agrární otázka byla jen dílčím problémem boje proletariátu proti kapitálu. Její uskutečňování nebylo možné bez současného provádění všech ostatních úkolů stanovených sjezdem a naopak.

Komunistická strana se vždy zaměřuje na řešení nejpodstatnějších a pro boj proletariátu hlavních otázek. Proto sjezdy, které vytyčují linii strany na jisté údobí, věnují větší nebo menší pozornost různým úsekům práce dle nejnáléhavějších potřeb a úkolů. Podíváme-li se na jednání VI. sjezdu z tohoto hlediska, vidíme, že strana věnovala na něm velkou pozornost otázce agrární a národnostní. Tento postup strany byl správný, neboť otázka spojení strany s masami a jejich získání pro podporu proletariátu patřila mezi hlavní otázky činnosti strany.

Předpokladem dalšího rozvinutí boje o získání pracujících a vykořisťovaných mas venkova byl správný teoretický rozbor agrární otázky, který se měl stát základem praktické činnosti strany. V. sjezd v roce 1929 vybojoval přijetí hlavních marxisticko-leninských zásad. VI. sjezd přistoupil k jejich hlubšímu rozpracovávání v údobí hospodářské krize. Vyšel z rozboru ekonomických poměrů v zemědělství a z toho vyplývajících vztahů jednotlivých tříd a skupin zemědělského obyvatelstva. Na základě toho řešil otázku poměru KSC jako předvoje dělnické třídy vůči všem skupinám tohoto obyvatelstva, zejména vůči rolnictvu. Tento způsob řešení byl důkazem dalšího růstu teoretické vyspělosti strany, která se projevila ve správném stanovisku k většině problémů. Vidíme to na příkladu na rozboru důsledků krize a jejich vlivu na růst revolučnosti rolnictva, na rozboru politiky buržoasie zejména agrární strany vůči rolnictvu, na stanovení úkolů strany na venkově a ukázání cest ve vedení rolnického hnutí. Řešení všech těchto

a řady dalších otázek dokázalo rostoucí schopnost samostatného tvůrčího rozvíjení hlavních zásad marxismu-leninismu na poměry u nás.

Správný, zásadový a zároveň maximálně pružný postoj strany k masám pracujícího lidu závisel právě na schopnosti umět aplikovat hlavní zásady marxismu-leninismu na poměry v ČSR. Jedině schopnost prozkoumat, prostudovat a postřehnout specifické rysy v konkrétních cestách a metodách, s jejichž pomocí lze řešit hlavní úkol, mohla zajistit správný postup vůči rolnictvu v každé jednotlivé situaci. Údobí po V. sjezdu lze pokládat za bohaté rozvíjení hlavních zásad agrární otázky na poměry naší země. Praxe rozvíjení rolnického hnutí si sama vynucovala řešení řady otázek a strana je postupně vyřešila. Rozpracování agrární otázky na VI. sjezdu je toho důkazem. Příkladem tvůrčího rozvíjení otázky spojenců je na příklad ukázání možnosti získat nižší vrstvy středního rolnictva za spojence proletariátu. Všechny otázky však nebylo pochopitelně možno ihned správně vyřešit. Naše strana v údobí VI. sjezdu ještě nedokázala v plné šíři uplatňovat všechny zkušenosti dělnického hnutí v jiných zemích. Požadavek nacionalizace půdy je možno pokládat za mechanické přenesení zkušeností Komunistické strany Sovětského svazu bez dostatečného zhodnocení jeho oprávněnosti v našich poměrech. Nedostatečné přihlídnutí ke zvláštnostem vývoje zemědělství v ČSR se projevilo i v tom, že nebylo vyřešeno jak využívat provádění pozemkové a lesní reformy pro revoluční hnutí rolnictva, i když to byla jedna z důležitých otázek našeho zemědělství.

Tento proces růstu strany je přirozený, jestliže si uvědomíme, že teprve na V. sjezdu došlo k probouzení marxisticko-leninských zásad ve vedení strany. Další léta jsou prohlubováním její schopnosti tvůrčím způsobem rozpracovávat tyto zásady ve všech otázkách a v různých situacích. S rostoucí schopností aplikace marxisticko-leninských zásad na poměry v ČSR rostla i schopnost získávat a vést široké masy pracujících.

P o z n á m k y

¹ Statistická ročenka republiky Československé, roč. 1934, strana 14. Uváděno souhrnně obyvatelstvo zaměstnané v zemědělství, lesnictví a rybářství na základě sčítání lidu. Většinu toho tvoří obyvatelstvo zaměstnané v zemědělství. Do skupiny zemědělství, chov zvířat a zahrádnictví je počítáno 4 859 227, k lesnictví, k myslivosti a k rybářství jen 242 387 obyvatel. Tamtéž, str. 15.

² Zpracováno podle Československé statistiky, svazek 115, ř. XVI, sešit 18, strana 20, 84.

³ Statistická ročenka republiky Československé, ročník 1934, strana 14.

⁴ Komunistická revue, ročník 1932, str. 94—95, 235.

⁵ Archiv Ústavu dějin KSC, č. 1930/291.

⁶ Protokol VI. řádného sjezdu KSC, Praha 1931, strana 242.

⁷ Tamtéž, strana 239.

⁸ Na cestě k bolševismu, teze k VI. sjezdu KSC, vydavatel Josef Haken, Praha-Žižkov. Obsah tezí tvořil: dopis ÚV KSC všem organizacím strany, politické teze, teze o hospodářských bojích a k odbohové otázce, teze k nacionální otázce, teze k agrární otázce, teze k otázkám boje pracující mládeže, organizování diskuse k VI. sjezdu KSC, osnova referátu o problémech k VI. sjezdu KSC.

⁹ Tamtéž, strana 76—77.

¹⁰ Protokol VI. řádného sjezdu KSC, Praha 1931, strana 310—311.

¹¹ Tamtéž, strana 311.

¹² Protokol VI. řádného sjezdu KSC, strana 312.

¹³ Tamtéž, strana 243.

¹⁴ Lenin V. I.: O svazku dělníků a rolníků, vydání I, strana 247.

¹⁵ Tamtéž, strana 249.

- ¹⁶ *Lenin V. I.*: Spisy, sv. 10, strana 179.
¹⁷ *Lenin V. I.*: O svazku dělníků a rolníků, strana 299.
¹⁸ *Lenin V. I.*: Vybrané spisy II, vydání I, strana 44.
¹⁹ *Lenin V. I.*: Spisy, sv. 13, strana 321.
²⁰ *Lenin V. I.*: O svazku dělníků a rolníků, strana 457.
²¹ Tamtéž, strana 299.
²² Tamtéž, strana 302.
²³ Protokol VI. řádného sjezdu KSC, strana 119.
²⁴ Tamtéž, strana 230.
²⁵ Tamtéž, strana 312—313.
²⁶ Teze k VI. sjezdu KSC, strana 44.
²⁷ Protokol VI. řádného sjezdu KSC, strana 313.
²⁸ Tamtéž, strana 311.

VI. СЪЕЗД КПЧ И АГРАРНЫЙ ВОПРОС

В настоящей статье рассматривается решение аграрного вопроса на VI съезде КПЧ в 1931 г. Аграрный вопрос являлся одной из важнейших проблем этого съезда, состоящего во время экономического кризиса, когда под влиянием возрастающей радикализации масс возникали благоприятные условия для приобретения союзников пролетариата. Решение аграрного вопроса зависело от теоретического уровня партии и от опыта, полученного в течение революционной работы в деревне. В период между V—VI съездом партия практически и теоретически развивала тактику массовой борьбы крестьянства. Она на основании марксизма разрабатывала главные аграрные вопросы, борясь одновременно против оппортунистических и левых сектантских тенденций, которые встречались в работе партии. Это было частью возрастающей большевизации внутри всей партии.

Процесс развития аграрного вопроса в период до VI съезда и решение этого вопроса на съезде являются выражением живой творческой теоретической работы. Партия не только сумела произвести марксистский анализ объективной ситуации, возникшей во время экономического кризиса, но одновременно объяснила и положение отдельных групп населения в деревне, а также отношение пролетариата к ним. Большая часть проблемы, как-то: вопрос характера революционных целей в деревне, частичные требования, формы борьбы и т. п. была разрешена правильно и соответствовала задачам и нуждам революционного движения. Однако, если принять во внимание, что лишь в 1929 г. в партии была последовательно принята марксистская линия и что одним из главных недостатков партии в предыдущий период была недооценка аграрного вопроса, правильное решение всех вопросов было невозможным. Выражением этого являлось требование национализации земли, которое в наших условиях было неправильным, являясь примером механического использования опыта ВКП(б) в Чехословакии. Недооценка особенностей нашей страны проявилась и в том, что не был разрешен вопрос использования земельной и лесной реформы для революционного движения крестьянства, хотя это являлось одной из центральных проблем нашего сельского хозяйства. Оба случая являются выражением недостаточного опыта партии и недостаточной разработки аграрного вопроса в условиях Чехословакии. Несмотря на эти недостатки разработка аграрного вопроса на VI съезде имеет большое значение, так как в общем она теоретически правильно вооружила партию для дальнейшего развития революционного движения среди трудящихся эксплуатируемых масс деревни.

Перевела Н. Куршова

DER VI. PARTEITAG DER KPTsch UND DIE AGRARFRAGE

Der Artikel behandelt die Lösung der Agrarfrage auf dem VI. Parteitag der KPTsch im Jahre 1931. Die Agrarfrage gehörte zu den wichtigsten Problemen dieses Parteitages, der in der Zeit der Wirtschaftskrise stattfand, während der sich unter dem Einfluß wachsender Radikalisierung der Massen günstige Bedingungen bildeten, dem Proletariat Verbündete zu gewinnen. Die Lösung der Agrarfrage hing von der theoretischen Reife der Partei sowie von den Erfahrungen ab, die die Partei im Laufe ihrer revolutionären Tätigkeit auf dem Lande erworben hatte. In der Zeitspanne zwischen dem V. und VI. Parteitag entwickelte die Partei praktisch und theoretisch die Taktik des Massenkampfes der Bauern. Sie durcharbeitete marxistisch die Hauptprobleme der Agrarfrage bei gleichzeitigem Kampf gegen die opportunistischen und

linkssektiererischen Tendenzen, die in der Parteiarbeit in Erscheinung traten. Dies war ein Bestandteil der fortschreitenden Bolschewisierung innerhalb der ganzen Partei.

Der Entwicklungsprozeß der Agrarfrage in der dem VI. Parteitag vorangehenden Periode sowie ihre Lösung auf dem Parteitag selbst ist das Ergebnis lebendiger schöpferischer theoretischer Arbeit. Die Partei vermochte nicht nur die während der Wirtschaftskrise entstandene objektive Situation marxistisch zu analysieren, sondern erklärte zugleich auch die Lage der einzelnen Gruppen der Landbevölkerung und das Verhältnis des Proletariats zu denselben. Die meisten Probleme, wie z. B. die Frage der Beschaffenheit der revolutionären Ziele des Landes, der Teilforderungen, der Kampfformen u. dgl. m. wurden richtig und gemäß den Anforderungen und Aufgaben der revolutionären Bewegung gelöst. Bedenkt man, daß in der Partei erst im Jahre 1929 die konsequent marxistische Linie erkämpft wurde und daß in der vorangehenden Periode die Geringschätzung der Agrarfrage zu den Hauptmängeln zählte, so leuchtet es ein, daß nicht alle Fragen richtig gelöst werden konnten. Dies äußert sich in der Forderung, den Boden zu nationalisieren, was in unseren Verhältnissen falsch war und ein Beispiel der mechanischen Übertragung von Erfahrungen der KPdSU auf die Verhältnisse in der CSR ist. Die unzulängliche Berücksichtigung der Eigentümlichkeiten unseres Landes kam auch darin zum Ausdruck, daß die Durchführung der Boden- und Waldreform nicht für die Zwecke der revolutionären Bauernbewegung ausgenutzt wurde, wiewohl dies eine der Kernfragen unserer Landwirtschaft war. In beiden diesen Fällen handelt es sich um einen Ausdruck mangelnder Erfahrung der Partei und unzulänglicher Behandlung der Agrarfrage in den Verhältnissen der CSR. Trotz dieser Mängel war die Ausarbeitung der Agrarfrage auf dem VI. Parteitag von großer Bedeutung, weil sie in ihrer Gesamtheit die Partei für die Weiterentwicklung der revolutionären Bewegung unter den Werktätigen und den ausgebeuteten Massen auf dem Lande theoretisch richtig gerüstet hat.

Übersetzt von Rudolf Merta